

DELL'ORTO

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2007 m. birželio 28 d.*

Byloje C-467/05

dėl 2005 m. spalio 6 d. *Tribunale di Milano* (Italija) ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2005 m. gruodžio 27 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamajame procese prieš

Giovanni Dell'Orto,

dalyvaujant

Saipem SpA,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai J. Klučka, J. N. Cunha Rodrigues (pranešėjas), A. Ó Caoimh ir P. Lindh,

* Proceso kalba: italų.

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2007 m. vasario 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- G. Dell’Orto, atstovaujamo *avvocato* M. Brusa,

- Italijos vyriausybės, atstovaujamos I. M. Braguglia, padedamo *avvocato dello Stato* D. Del Gaizo,

- Airijos, atstovaujamos D. O’Hagan, padedamo *BL* N. Travers,

- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos H. G. Sevenster, C. Ten Dam ir M. de Grave,

- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos H. Dossi,

- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos E. O'Neill, padedamos *barrister* J. Turner,

- Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos M. Condou-Durande, E. Righini ir L. Visaggio,

susipažinęs su 2007 m. kovo 8 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose (OL L 82, p. 1, toliau – pamatinis sprendimas) ir 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms (OL L 261, p. 15, toliau – direktyva) išaiškinimo.

- 2 Šis prašymas buvo pateiktas apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo procese, vykusiame po to, kai buvo priimtas galutinis nuosprendis, ir susijusiame su areštuoto turto grąžinimu; bylą nagrinėjo *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas, kuris yra ir nuosprendžio vykdymą kontroliuojantis teisėjas.

Teisinis pagrindas

Europos Sąjungos teisė

Pamatinis sprendimas

3 Pamatinio sprendimo 1 straipsnis nurodo:

„Šiame pamatiniame sprendime:

a) „nukentėjusysis“ – tai fizinis asmuo, patyręs žalą, įskaitant kūno sužalojimą ar psichinę traumą, emocinį sukrėtimą ar ekonominius nuostolius tiesiogiai dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą;

<...>

c) „baudžiamosios bylos nagrinėjimas“ suprantamas pagal taikytiną nacionalinę teisę;

I-5588

- d) „procesiniai veiksmai“ yra aiškinami plačiai, įskaitant ne tik baudžiamosios bylos nagrinėjimą, bet ir nukentėjusiųjų kontaktus su bet kuria valdžios institucija, viešąją tarnybą ar nukentėjusiųjų rėmimo organizacija dėl jų bylų prieš baudžiamąjį teismo procesą, jo metu ir po jo;

<...>“

- 4 Pamatinio sprendimo 2 straipsnis numato:

„1. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad nukentėjusiesiems priklausytų realus ir prideramas vaidmuo jos baudžiamosios teisės sistemoje. Ji ir toliau visai stengiasi užtikrinti, kad atliekant procesinius veiksmus nukentėjusieji būtų traktuojami su derama pagarba asmens orumui, ir pripažįsta nukentėjusiųjų teises ir teisėtus interesus, ypač susijusius su baudžiamosios bylos nagrinėjimu.

2. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad nukentėjusieji, kurie yra ypač pažeidžiami, galėtų naudotis konkrečiai nustatyta tvarka, geriausiai atitinkančia jų padėtį.“

- 5 Pagal pamatinio sprendimo 8 straipsnio 1 dalį:

„Kiekviena valstybė narė nukentėjusiesiems ir prireikus jų šeimų nariams ar panašų statusą turintiems asmenims užtikrina tinkamą apsaugos lygį, ypač dėl jų saugos ir privataus gyvenimo apsaugos, kai kompetentingos institucijos mano, kad yra didelis atsakomųjų veiksmų pavojus arba turi tvirtų įrodymų dėl ketinimų įsibrauti į jų privatų gyvenimą.“

6 Remiantis pamatinio sprendimo 9 straipsniu:

1. Kiekviena valstybė narė užtikrina, kad nukentėjusieji nuo nusikalstamų veikų turėtų teisę per prideramą laikotarpį sulaukti nutarties dėl nusikaltėlio mokėtinės kompensacijos vykstant baudžiamosios bylos nagrinėjimui, išskyrus atvejus, kai tam tikri nacionalinės teisės aktai nustato kompensacijos priteisimą kitokiu būdu.

<...>

3. Jei baudžiamosios bylos nagrinėjimui nėra būtina, nukentėjusiesiems priklausantis grąžintinas turtas, areštuotas baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu, yra jiems nedelsiant grąžinamas.“

7 Pagal pamatinio sprendimo 17 straipsnio trečią įtrauką kiekviena valstybė narė įteisina įstatymus ir kitus teisės aktus, reikalingus, kad būtų laikomasi šio pamatinio sprendimo dėl šio sprendimo 36 punktuose minėtų straipsnių – nuo 2002 m. kovo 22 dienos.

Direktyva

8 Pagal direktyvos 1 straipsnį:

„Valstybės narės užtikrina, kad tuomet, kai smurtinis tyčinis nusikaltimas buvo įvykdytas kitoje valstybėje narėje nei gyvena kompensacijos pareiškėjas, pareiškėjas turi teisę pateikti pareiškimą pastarosios valstybės narės institucijai ar bet kuriai kitai įstaigai.“

9 Direktyvos 2 straipsnyje nurodoma:

„Kompensaciją išmoka valstybės narės, kurios teritorijoje įvykdytas nusikaltimas, kompetentinga institucija.“

10 Direktyvos 12 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Pagal šią direktyvą parengtos taisyklės dėl kompensacijų gavimo užsienyje veikia pagal valstybių narių kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, aukoms schemas.

2. Visos valstybės narės užtikrina, kad jų nacionalinės taisyklės numatytų kompensacijų smurtinių tyčinių nusikaltimų, padarytų atitinkamose jų teritorijose, aukoms schemas, kurios garantuotų sąžiningą ir atitinkamą kompensaciją aukoms.“

11 Direktyvos 17 straipsnis nurodo:

„Ši direktyva neuždraudžia valstybėms narėms:

a) nustatyti ar išlaikyti nusikaltimų aukoms ir bet kokiems kitiems nuo nusikaltimų nukentėjusiems asmenims palankesnes nuostatas;

- b) nustatyti ar išlaikyti nuostatas, skirtas kompensuoti ne jų teritorijoje padarytų nusikaltimų aukoms ar bet kokiems kitiems nuo tokių nusikaltimų nukentėjusiems asmenims bet kokiomis sąlygomis, kurias valstybė narė gali tuo tikslu nustatyti.“

12 Direktyvos 18 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodoma:

„1. Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie, įsigalioję iki 2006 m. sausio 1 d., įgyvendina šią direktyvą, išskyrus 12 straipsnio 2 dalį, kurios įgyvendinimo data yra 2005 m. liepos 1 d. Jos nedelsdamos apie tai praneša Komisijai.

2. Valstybės narės gali numatyti, kad šiai direktyvai įgyvendinti būtinos priemonės būtų taikomos tik pareiškėjams, kurie nukentėjo nuo nusikaltimų, padarytų vėliau kaip 2005 m. birželio 30 dieną.“

Nacionalinė teisė

13 Pagal Italijos baudžiamojo proceso kodekso, iš dalies pakeisto 2003 m. birželio 12 d. Įstatymu Nr. 134 (toliau – BPK), 263 straipsnį:

„1. Gražinti areštuotą turtą nurodo teisėjas nutartimi, kai nelieka jokių abejonių dėl to, kam šis turtas priklauso.

<...>

3. Kilus ginčui dėl to, kam priklauso areštuotas turtas, teisėjas, palikdamas galioti turto areštą, kreipiasi dėl grąžinimo į kompetentingą civilines bylas nagrinėjančią vietos pirmosios instancijos teisumą.

<...>.

6. Jeigu sprendimas nebegali būti apskundžiamas apeliacine tvarka, nuosprendžio vykdymą kontroliuojantis teisėjas grąžina areštuotą turtą.“

14 BPK 444 straipsnis nurodo:

„1. Kaltinamasis ir prokuroras nurodytu būdu ir apimtimi gali prašyti teismo skirti alternatyvią bausmę, daugiausia trečdaliu sumažintą baudą arba laisvės atėmimo bausmę, jeigu pastaroji, atsižvelgiant į aplinkybes ir sumažinus daugiausia trečdaliu, atskirai arba kartu su bauda, neviršija penkerių metų.

2. Jeigu tam pritaria net ir prašymo nepateikusios šalys ir nepriimamas išteisinamasis nuosprendis <...>, teisėjas, manydamas, kad faktinių aplinkybių vertinimas bei šalių nurodytų aplinkybių taikymas ir palyginimas yra teisingi, o nurodyta bausmė – tinkama, remdamasis procesiniais dokumentais nuosprendžiu

paskiria minėtą bausmę ir rezoliucinėje dalyje nurodo, kad šalys to prašė. Jeigu pareiškiamas civilinis ieškinys, teisėjas dėl jo sprendimo nepriima; <...>

<...>“

15 Pagal BPK 665 straipsnio 1 dalį:

„Jeigu įstatymas nenumato kitaip, dėl sprendimo vykdymo sprendžia tik jį priėmęs teisėjas“.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad baudžiamasis procesas buvo pradėtas *Tribunale di Milano* prieš G. Dell’Orto ir kitus kaltinamuosius dėl nusikalstamų veikų, susijusių su klaidingos informacijos apie bendroves pateikimu (apskaitos įrašų klastojimas) siekiant stambiu mastu pasisavinti lėšas ir neleistinais finansuoti politines partijas. Prie asmenų, susijusių su padarytomis šiomis veikomis, priskiriamos įvairios Italijos koncernui ENI priklausančios bendrovės, tarp kurių yra ir *Saipem SpA* (toliau – *Saipem*), šiame baudžiamajame procese pareiškusi civilinį ieškinį.

17 Pagal sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, G. Dell’Orto ir kiti kaltinamieji išeikvojo šioms bendrovėms priklausančias dideles pinigų sumas fiktyviems mokymams, skirtiems ofšorinėms bendrovėms, organizaciniu požiūriu

susijusioms su vienu iš bendrininkų, ir taip pasisavino dalį minėtų lėšų. Kalbant konkrečiai, G. Dell'Orto pasisavino *Saipem* priklausančią 1 064 069,78 EUR sumą, į kurią Italijos teisminės institucijos per baudžiamąjį procesą laikinai apribojo nuosavybės teises. Tokia laikinąja apsaugos priemone iš esmės ir konkrečiai siekiama užtikrinti civilinį ieškinį dėl žalos, padarytos nusikalstama veikla, atlyginimo.

18 Šios baudžiamosios bylos nagrinėjimas baigėsi tuo, kad 1999 m. gegužės 4 d. nuosprendžiu, įsigaliojusiu 1999 m. birželio 5 d., *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas pagal BPK 444 straipsnį, vadinamuoju „susitarimu“ (it. „patteggiamento“), paskyrė bausmę. Šiuo nuosprendžiu G. Dell'Orto buvo paskirta lygtinė laisvės atėmimo bausmė ir bauda. Nebuvo nutarta dėl sumos, į kurią laikinai apribotos nuosavybės teisės.

19 1999 m. gruodžio 3 d. ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi minėta suma buvo gražinta *Saipem*. Ši nutartis buvo panaikinta 2001 m. lapkričio 8 d. *Corte suprema di cassazione* sprendimu. *Corte suprema di cassazione* pabrėžė, kad kadangi 1999 m. gegužės 4 d. nuosprendyje nebuvo nutarta dėl sumos, į kurią laikinai apribotos nuosavybės teisės, baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas negalėjo nuspręsti dėl jos gražinimo *Saipem*.

20 Priėmus 2001 m. lapkričio 8 d. Sprendimą, G. Dell'Orto paprašė ikiteisminio tyrimo teisėją nurodyti *Saipem* gražinti aptariamą sumą, nes, kol bus priimtas sprendimas dėl galimo gražinimo, nuosavybės teisės į ją vėl gali būti laikinai apribojamos. G. Dell'Orto nuomone, šį sprendimą pagal BPK 263 straipsnio 3 dalį turi priimti civilines bylas nagrinėjantis teisėjas, nes ginčijamasi dėl to, kam priklauso minėta suma.

- 21 2003 m. liepos 18 d. Nutartimi *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas nurodė perduoti bylą civilines bylas nagrinėjančiam teismui ir atmetė kitą G. Dell'Orto prašymo dalį.
- 22 Ši nutartis buvo panaikinta 2005 m. balandžio 21 d. *Corte suprema di cassazione* sprendimu, kuriuo byla buvo grąžinta tam pačiam teisėjui. Pagal minėtą sprendimą, net jeigu remiantis BPK 263 straipsnio 3 dalimi ginčą dėl to, kam priklauso turtas, į kurį laikinai apribotos nuosavybės teisės, išsprendžia civilines bylas nagrinėjantis teisėjas per atskirą procedūrą, baudžiamąsias bylas nagrinėjantis teisėjas išlieka kompetentingas imtis laikinųjų apsaugos priemonių šio turto atžvilgiu, kol bus išspręstas ginčas dėl to, kam jis priklauso. Taigi *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas turi „imtis būtinų priemonių, kad laikinai būtų apribotos nuosavybės teisės į *Saipem* grąžintą sumą“.
- 23 Todėl procesas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme buvo atnaujintas siekiant užtikrinti *Corte suprema di cassazione* antrojo sprendimo įgyvendinimą.
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, pagrindinėje byloje nėra „ginčo dėl to, kam priklauso“ sumos, į kurias laikinai apribotos nuosavybės teisės, kuris galėtų pateisinti atskirą procedūrą civilines bylas nagrinėjančiame teisme. Pinigai, į kuriuos laikinai apribotos nuosavybės teisės, yra neteisėtai įgytas turtas, kuris pagal Italijos civilinio kodekso 2037 straipsnį turi būti grąžintas *Saipem*. Iš bylos dokumentų analizės matyti, kad G. Dell'Orto niekada neginčijo, jog ginčijamos sumos priklauso šiai bendrovei.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog iš tikrųjų nurodyti grąžinti minėtas sumas *Saipem* jam neleidžia visiškai procedūrinio pobūdžio kliūtis, nes klausimas yra susijęs su nuosprendžio vykdymą kontroliuojančio teisėjo

įgaliojimais nuspręsti dėl tokio sumų, į kurias laikinai apribotos nuosavybės teisės, grąžinimo priėmus nuosprendį dėl baudmės taikymo pagal BPK 444 straipsnį. Remiantis *Corte suprema di cassazione* praktika, kuri aiškiai matyti iš minėto 2001 m. lapkričio 8 d. Sprendimo, nuosprendžio vykdymą kontroliuojantis teisėjas negali nuspręsti dėl turto, į kurį laikinai apribotos nuosavybės teisės, grąžinimo nukentėjusiajam, priėmus nuosprendį pagal minėtą 444 straipsnį, jeigu šiame nuosprendyje tai nenumatyta.

- 26 Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl pamatinio sprendimo 2 ir 9 straipsniuose išvardytų principų taikymo.
- 27 Iš esmės jis klausia, ar šie pamatinio sprendimo straipsniai taikomi asmenų atžvilgiu, kai nukentėjusysis yra ne fizinis, bet juridinis asmuo.
- 28 Pagal pamatinio sprendimo 1 straipsnio a punktą, pamatinis sprendimas taikomas „fiziniam asmeniui“, patyrusiam žalą. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar atsižvelgiant į direktyvos 12 ir 17 straipsnius pamatinį sprendimą galima aiškinti taip, kad jis taikomas ir visiems kitiems nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims, o ypač juridiniams asmenims. Tokiu atveju pamatinio sprendimo 9 straipsnio 3 dalyje nurodytas principas, pagal kurį nukentėjusiesiems priklausantis grąžintinas turtas, areštuotas baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu, yra jiems nedelsiant grąžinamas, būtų taikomas pagrindiniame procese. Pagal Teisingumo Teismo praktiką (2005 m. birželio 16 d. Sprendimas *Pupino*, C-105/03, Rink. p. I-5285), iš to išplaukia nacionalinio teismo pareiga BPK nuostatas, susijusias su nuosprendžio vykdymą kontroliuojančio teisėjo įgaliojimų dėl turto, areštuoto baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu, grąžinimo apimtimi, aiškinti kiek galima labiau atsižvelgiant į pamatinio sprendimo 9 straipsnio 3 dalį, kuri leidžia naudoti supaprastintą procedūrą siekiant tikslo, įtvirtintų teisės aktuose dėl žalos atlyginimo nukentėjusiesiems.

- 29 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pastebi, kad dėl baudžiamąjį persekiojimo galimybių išnaudojimo formų, atitinkančių nuosprendį „susitarimu“ BPK 444 straipsnio prasme, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jos turi būti laikomos baudžiamosios bylos nagrinėjimą užbaigiančiu nuosprendžiu (2003 m. vasario 11 d. Sprendimo *Gözütok ir Brügge*, C-187/01 ir C-385/01, Rink. p. I-1345).
- 30 Kadangi pagrindinėje byloje ginčas dėl sumų, į kurias laikinai apribotos nuosavybės teisės, kilo 1999 m. gegužės 4 d. Nuosprendžiu užbaigus baudžiamosios bylos nagrinėjimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia dėl pamatinio sprendimo 2 ir 9 punktuose nurodytų principų taikymo specifinės vykdymo procedūros, pasibaigus baudžiamosios bylos nagrinėjimui, atveju.
- 31 Tokiomis aplinkybėmis *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar, atsižvelgiant į direktyvos <...> 1 ir kitus straipsnius ar kitas Bendrijos teisės nuostatas, pamatinio sprendimo <...> 2 ir 9 straipsniai gali būti taikomi baudžiamajame procese bendrai bet kokiems kitiems nuo nusikaltimų nukentėjusiems asmenims?
2. Ar, atsižvelgiant į direktyvos <...> 1 ir kitus straipsnius ar kitas Bendrijos teisės nuostatas, pamatinio sprendimo <...> 2 ir 9 straipsniai gali būti taikomi apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo procese, vykstančiame po to, kai priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis, (taip pat nuosprendžiui dėl baudmės

taikymo už nusikaltimą pagal Baudžiamojo proceso kodekso 444 straipsnį), bet kokiems kitiems nuo nusikaltimų nukentėjusiems asmenims?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl priimtimumo

- 32 Daugelis vyriausybių, pateikusių pastabas šiame procese, abejoja dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtimumo.
- 33 Jungtinės Karalystės vyriausybė tvirtina, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas dėl to, kad minėtas prašymas grindžiamas EB 234 straipsniu, o išaiškinti prašoma pamatinį sprendimą, t. y. teisės aktą, priimtą pagal ES VI antraštinę dalį. Tokiu atveju prašymas turi būti grindžiamas tik ES 35 straipsnio 1 dalimi, o EB 234 straipsnis negali būti taikomas. Airija nurodo, kad kadangi šiuo atveju yra tenkinamos ES 35 straipsnio taikymo sąlygos, klaidingas prašymo grindimas EB 234 straipsniu negali sutrukdyti Teisingumo Teismui atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus.
- 34 Iš karto reikia nurodyti, kad, pagal ES 46 straipsnio b punktą, Europos bendrijos, Europos anglių ir plieno bendrijos ir Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarčių nuostatos dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo įgaliojimų ir jų vykdymo, įskaitant ir EB 234 straipsnį, taikomos VI antraštinės dalies nuostatomis atsižvelgiant į 35 straipsnyje numatytas sąlygas. Priešingai nei tvirtina Jungtinės

Karalystės vyriausybė, iš to matyti, kad EB 234 straipsnyje numatyta sistema yra taikytina Teisingumo Teismo prejudicinei jurisdikcijai pagal ES 35 straipsnį, atsižvelgiant į šioje nuostatoje numatytas sąlygas (žr. šiuo atžvilgiu minėto sprendimo *Pupino* 19 ir 28 punktus).

- 35 Yra žinoma, jog 1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojusioje deklaracijoje Italijos Respublika nurodė, kad ji pripažįsta Teisingumo Teismo jurisdikciją dėl ES 35 straipsnyje numatytų aktų teisėtumo ir išaiškinimo šio straipsnio 3 dalies b punkte numatytais sąlygomis. Taip pat yra žinoma, kad pamatinis sprendimas, pagrįstas ES 31 ir 34 straipsniais, priskiriamas aktams, numatytiems ES 35 straipsnio 1 dalyje, dėl kurių Teisingumo Teismas gali priimti prejudicinį sprendimą (minėto sprendimo *Pupino* 20 ir 22 punktai), be to, neginčijama, jog baudžiamojoje byloje veikiantis *Tribunale di Milano* ikiteisminio tyrimo teisėjas, kaip yra šiuo atveju, turi būti laikomas „valstybės narės teismu“ ES 35 straipsnio prasme.
- 36 Tokiomis aplinkybėmis, neatsižvelgiant į tai, kad prejudiciniai klausimai susiję ir su pagal EB sutartį priimtą direktyvą išaiškinimu, vien aplinkybė, kad sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neminimas ES 35 straipsnis, o nurodomas tik EB 234 straipsnis, negali lemti prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtumu. Taip yra juo labiau dar ir dėl to, kad ES sutartis nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nenumato, kokia forma nacionalinis teismas turi pateikti savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą (žr. pagal analogiją dėl EB 234 straipsnio 1962 m. balandžio 6 d. Sprendimo *D Geus*, 13/61, Rink. p. 89, 102 punktą).
- 37 Nyderlandų vyriausybė abejoja dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtumo remdamasi tuo, kad sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepakankamai apibrėžtas faktinis ir teisinis pagrindas. Šios vyriausybės nuomone, konkrečiai iš to matyti, kad pateiktų klausimų nauda yra neaiški, nes nesant paaiškinimų dėl taikytinos nacionalinės teisės neįmanoma patikrinti, ar, kaip tvirtina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, keliamas klausimas dėl šios teisės aiškinimo atsižvelgiant į pamatinį sprendimą, kuris, be kita ko, nėra tiesiogiai taikomas.

- 38 Austrijos vyriausybė nurodo, kad Italijos teisė neleidžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui priimti sprendimo pagrindiniame procese dėl civilinių ieškinių, todėl prejudiciniai klausimai yra hipotetinio pobūdžio.
- 39 Reikia nurodyti, kad, kaip ir EB 234, ES 35 straipsnis numato, kad kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo yra galima tik su sąlyga, kad nacionalinis teismas „mano, jog tą klausimą būtina išspręsti, kad būtų galima priimti sprendimą“, todėl Teisingumo Teismo praktika, susijusi su prejudicinių klausimų, pateiktų pagal EB 234 straipsnį, priimtumu, iš principo yra taikytina ir pagal ES 35 straipsnį Teisingumo Teismui pateiktiems prašymams dėl prejudicinio sprendimo priėmimo (minėto sprendimo *Pupino* 29 punktas).
- 40 Iš to išplaukia, kad svarbumo prezumpcijos, taikytinos nacionalinių teismų pateikiamiems prejudiciniams klausimams, gali būti nesilaikoma tik išimtiniais atvejais, jeigu paaiškėja, kad prašomas Bendrijos teisės aiškinimas yra akivaizdžiai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku, jeigu problema yra hipotetinė arba jeigu Teisingumo Teismas neturi faktinės ir teisinės informacijos, kad galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus. Išskyrus šiuos atvejus, Teisingumo Teismas iš principo privalo atsakyti į prejudicinius klausimus dėl ES 35 straipsnio 1 dalyje numatytų aktų išaiškinimo (minėto sprendimo *Pupino* 30 punktas).
- 41 Be to, siekiant pateikti Bendrijos teisės išaiškinimą, kuris būtų naudingas nacionaliniam teismui, reikia, kad jis apibrėžtų pateikiamų klausimų faktines aplinkybes ir pagrindines teisines nuostatas arba bent paaiškintų šį klausimą pagrindžiančias faktines prielaidas. Šiuo atžvilgiu būtina, kad nacionalinis teismas pateiktų minimalius paaiškinimus dėl prašomų išaiškinti Bendrijos nuostatų

pasirinkimo priežasčių bei ryšio, kuris, jo manymu, egzistuoja tarp šių nuostatų ir byloje taikytinų nacionalinės teisės aktų (žr. dėl EB 234 straipsnio 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Asemfo*, C-295/05, Rink. p. I-2999, 32 ir 33 punktus).

- 42 Sprendimuose dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija turi ne tik leisti Teisingumo Teismui pateikti naudingą atsakymą, bet ir suteikti valstybių narių vyriausybėms bei kitoms suinteresuotosioms šalims galimybę pateikti pastabas pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį (žr., pavyzdžiui, 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimo *Advocaten voor de Wereld*, C-303/05, Rink. p. I-3633, 20 punktą).
- 43 Kaip matyti iš šio sprendimo 1630 punktų, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikiamos pagrindinės bylos faktinės aplinkybės bei tiesiogiai susijusios taikytinos nacionalinės teisės nuostatos ir paaiškinamos priežastys, dėl kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo išaiškinti pamatinį sprendimą, o taip pat nurodomas ryšys tarp šio pamatinio sprendimo ir šiuo atveju taikytinų nacionalinės teisės aktų.
- 44 Priešingai nei tvirtina Austrijos vyriausybė, nėra akivaizdu, kad pagrindinėje byloje su pamatiniu sprendimu suderintas nacionalinės teisės aiškinimas būtų negalimas, o tai patikrinti turi nacionalinis teisėjas (žr. šiuo atžvilgiu minėto sprendimo *Pupino* 48 punktą).
- 45 Tokiomis aplinkybėmis nėra akivaizdu, kad pateiktuose klausimuose nurodytu pamatinio sprendimo nuostatų prašomas išaiškinimas yra visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos esme ar dalyku, kad problema yra hipotetinio pobūdžio arba kad Teisingumo Teismui nežinomos faktinės ar teisinės aplinkybės – būtinos, kad būtų galima naudingai atsakyti į šiuos klausimus.

- 46 Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą esančių nuorodų pakanka užtikrinti pagrindinės bylos šalių – valstybių narių, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Bendrijų Komisijos – galimybę pateikti pastabas pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį, kaip tai patvirtina, be kita ko, į šią bylą įstojusių šalių pateiktos pastabos.
- 47 Per rašytinę proceso dalį Teisingumo Teisme buvo pateiktas klausimas, ar pamatinis sprendimas gali būti laikomas laiko požiūriu taikomu visoms aplinkybėms, įvykusioms, kaip pagrindinėje byloje, anksčiau, nei buvo priimtas 2001 m. kovo 15 d. pamatinis sprendimas, neatsižvelgiant į jo įgyvendinimo terminą, kuris, pavyzdžiui, 9 straipsnio atveju baigėsi 2002 m. kovo 22 dieną.
- 48 Šiuo atžvilgiu primintina, kad, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką, procedūrinės normos paprastai laikomos taikytinomis visiems jų įsigaliojimo metu nagrinėjamiems teisiniams ginčams, skirtingai nei materialinės normos, kurios paprastai aiškinamos kaip netaikytinos iki jų įsigaliojimo susidariusioms situacijoms (žr., pavyzdžiui, 2006 m. kovo 9 d. Sprendimo *Beemsterboer Coldstore Services*, C-293/04, Rink. p. I-2263, 21 punktą ir nurodytą teismų praktiką).
- 49 Taigi esminį klausimą pagrindinėje byloje, susijusį su kompetencija priimti sprendimą dėl turto, areštuoto baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu, grąžinimo nukentėjusiajam, reglamentuoja procedūrinės normos, todėl šioje byloje nėra jokių su teisės akto taikymu laiko atžvilgiu susijusių kliūčių, neleidžiančių atsižvelgti į atitinkamas pamatinio sprendimo 2001/220 normas dėl nukentėjusiojo siekiant, kad taikytinos nacionalinės teisės aiškinimas būtų su juo suderintas.

50 Todėl prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl prejudicinių klausimų

51 Dviem klausimais, kuriuos reikėtų nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar pamatinis sprendimas turi būti aiškinamas taip, kad baudžiamajame procese, o konkrečiai apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo procese, vykstančiame po to, kai priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis, kaip yra pagrindinėje byloje, sąvoka „nukentėjusysis“ pamatinio sprendimo prasme apima juridinius asmenis, patyrusius žalą tiesiogiai dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą.

52 Pamatinio sprendimo 1 straipsnio a punktas apibrėžia nukentėjusį kaip fizinį asmenį, patyrusį žalą, įskaitant kūno sužalojimą ar psichinę traumą, emocinį sukrėtimą ar ekonominius nuostolius tiesiogiai dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą.

53 Iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad pamatinis sprendimas nurodo tik fizinius asmenis, patyrusius žalą tiesiogiai dėl veiksmų, pažeidžiančių valstybės narės baudžiamąjį įstatymą.

54 Pamatinio sprendimo aiškinimas taip, kad jis nurodo ir „juridinius“ asmenis, kurie, kaip civilinė šalis pagrindinėje byloje, patyrė žalą tiesiogiai dėl baudžiamosios teisės pažeidimo, prieštarautų šio pamatinio sprendimo 1 straipsnio a punkto formuluotei.

- 55 Reikia pridurti, kad jokioje kitoje pamatinio sprendimo nuostatoje nėra nuorodos, jog Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino įtraukti į „nukentėjusiojo“ sąvoką juridinius asmenis siekiant taikyti šį pamatinį sprendimą. Priešingai, daugelis jo nuostatų patvirtina, kad teisės aktų leidėjo tikslas buvo nurodyti tik fizinius asmenis, patyrusius žalą dėl baudžiamosios teisės pažeidimo.
- 56 Šiuo atžvilgiu, be pamatinio sprendimo 1 straipsnio a punkto, kuris kaip žalą nurodo kūno sužalojimą, psichinę traumą bei emocinį sukrėtimą, reikia paminėti pamatinio sprendimo 2 straipsnio 1 dalį, kuri kiekvieną valstybę narę įpareigoja užtikrinti, kad nukentėjusieji būtų traktuojami su derama pagarba asmens orumui, to paties 2 straipsnio 2 dalį, kuri nurodo, jog nukentėjusieji, kurie yra ypač pažeidžiami, turi naudotis konkrečiai nustatyta tvarka, bei pamatinio sprendimo 8 straipsnio 1 dalį, kuri kiekvieną valstybę narę įpareigoja nukentėjusiųjų šeimų nariams ar panašų statusą turintiems asmenims užtikrinti tinkamą apsaugos lygį.
- 57 Direktyva negali paneigti tokio aiškinimo. Pamatinis sprendimas ir direktyva reglamentuoja skirtingas sritis. Direktyva sukuriama bendradarbiavimo sistema, palengvinanti nusikaltimų aukoms kompensacijos gavimą esant užsienyje. Ji siekia užtikrinti, kad smurtinių tyčinių nusikaltimų, įvykdytų kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra nuolatinė nukentėjusiojo gyvenamoji vieta, atveju žalą kompensuotų pirmoji valstybė. Pamatiniu sprendimu siekiama suderinti valstybių narių teisės aktus, skirtus apsaugoti nukentėjusiojo interesus baudžiamajame procese. Juo siekiama užtikrinti, kad baudžiamosios teisės pažeidimą padaręs asmuo atlygintų nukentėjusiajam padarytą žalą.

- 58 Todėl net ir darant prielaidą, kad direktyvos, priimtose remiantis EB sutartimi, nuostatos gali daryti tam tikrą įtaką pamatinio sprendimo, grindžiamo ES sutartimi, nuostatų aiškinimui ir kad „nukentėjusiojo“ sąvoka direktyvos prasme gali būti aiškinama kaip apimanti juridinius asmenis, direktyva ir pamatinis sprendimas bet kuriuo atveju nėra taip susiję, kad reikėtų vienodai aiškinti nagrinėjamą sąvoką.
- 59 Be to, tokia situacija, kokia yra pagrindinėje byloje, nepatenka į direktyvos taikymo sritį. Taigi, kaip matyti iš šio sprendimo 57 punkto, direktyva žalos atlyginimą numato tik smurtinių tyčinių nusikaltimų, įvykdytų kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje yra nuolatinė nukentėjusiojo gyvenamoji vieta, atveju, o pagrindinė byla susijusi su apskaitos įrašų klastojimu, neteisėtu lėšų pasisavinimu bei neleistinu politinių partijų finansavimu, kai dauguma šių pažeidimų buvo padaryti valstybės narės, kurioje yra nukentėjusiojo gyvenamoji vieta, teritorijoje.
- 60 Todėl į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip, jog pamatinis sprendimas turi būti aiškinamas taip, kad baudžiamajame procese ir konkrečiai apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo procese, vykstančiame po to, kai priimtas galutinis apkaltinamasis nuosprendis, kaip yra pagrindinėje byloje, sąvoka „nukentėjusysis“ šio pamatinio sprendimo prasme neapima juridinių asmenų, patyrusių žalą tiesiogiai dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 61 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose turi būti aiškinamas taip, kad baudžiamajame procese ir konkrečiai apkaltinamojo nuosprendžio vykdymo procese, vykstančiame po to, kai priimamas galutinis apkaltinamasis nuosprendis, kaip yra pagrindinėje byloje, sąvoka „nukentėjusysis“ šio pamatinio sprendimo prasme neapima juridinių asmenų, patyrusių žalą tiesiogiai dėl veikimo ar neveikimo pažeidžiant valstybės narės baudžiamąjį įstatymą.

Parašai.

